

OOST EN WEST

ADRES DER REDACTIE:
Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

CONTRIBUTIE:
Leden: minimum f6.— per jaar
Donateurs: minimum f10.— p. j.

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereeniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

Harde realiteit

Het is mogelijk, een tijd lang een beleid te voeren, waarbij men de werkelijkheid miskent. Het is mogelijk, geruimen tijd een politiek vol te houden die, al waren haar idealen vurig en haar doelstelling hartverheffend, bij de eischen der werkelijkheid niet past. Het is mogelijk gebleken gedurende welhaast twintig maanden sinds de capitulatie van Japan een gedragslijn te volgen inzake Indië's toekomst, waarvan men althans de goede bedoelingen niet kan ontkennen.

Dat kan, als gezegd, geruimen tijd worden volgehouden. Dat heeft men in Indië goed anderhalf jaar volgehouden.

Maar ééns komt de werkelijkheid, en wreekt zich. Ééns komt het oogenblik, waarop men voor de realiteit staat, die zich niet meer voor hoopvolle verfraaiing en goedbedoelde verdraaiing leent. Eens breekt het uur aan, waarop de gevolgen onzer daden tegen ons opstaan.

Dit uur der realiteit is nu geslagen.

Het is een harde, bittere werkelijkheid. Het helpt niet, er de oogen voor te sluiten. Het baat niet te trachten, haar een zachter voorkomen te geven. Het is zelfs schadelijk en gevaarlijk in dit tijdsgewricht iets anders te doen, dan te trachten de realiteit eindelijk zoo scherp mogelijk te stellen. De ficties en illusies hebben reeds te veel kwaad gesticht. Het komt er nu op aan, te weten waar wij aan toe zijn.

Het accoord, dat in Indië bekrachtigd wordt, is niet de overeenkomst van Linggadjati, zooals die door de Tweede en de Eerste Kamer werd aanvaard, te weten met de toelichting van den minister en de motie-Romme—van der Goes van Naters. Wat van kracht wordt is niet het „fantom“ Linggadjati, en niet het „werkelijke“ Linggadjati van prof. Romme. Maar het „naakte“ Linggadjati van Soekarno.

Daarmede staan wij meteen voor de naakte realiteit.

De soevereine Republiek Indonesia is een voldongen feit. Toen wij in het vorig nummer over „voldongen feiten“ schreven en met name opmerkten, dat de Nederlandsche regeering zich voor haar Indisch beleid een stevige meerderheid van het parlement verzekerd had, heeft wellicht een goede geest onze pen bestuurd. Alle kwade geesten houden zich met Indië bezig...

Die goede geest deed ons tijdig vaststellen, dat men weliswaar de Nederlandsche politiek inzake Indië kon betreuren, maar dat na de parlementaire uitspraken haar wetmatigheid

In politiek zoo uitermate moeilijke tijden richten onze gedachten zich op een gebied, dat daardoor niet kan worden aangetast: de Indonesische cultuur. In Batavia werd een tentoonstelling gehouden van schilderijen van Otto Djaja en Agoes Djaja. Van laatstgenoemde is dit Balineesche meisje uit de collectie van dr. Van Mook.

naar Nederlandsch recht en naar Nederlandsche opvattingen van democratie niet meer ontkend konden worden.

Men kan nu zeggen, dat de Regeering die wetmatigheid weer even verlaat, door een geheel ander accoord te teekenen. Maar daartegen wordt dan aangevoerd: dat men van Nederlandsche zijde wel degelijk blijft vasthouden aan de interpretatie, zooals die door het parlement aan de overeenkomst is gegeven. En dat het eenig onderscheid slechts hierin bestaat, dat men aan Indonesische zijde aan een eigen, geheel andere, interpretatie vasthoudt. Alle meningsverschillen — en dat zullen er vele zijn! — zullen door arbitrage worden beslist.

Ieder begrijpt, tot welke eindeloze moeilijkheden dit alles zal voeren. Ieder voelt, dat er niets bevredigend schuilt in een „accoord“, dat de eene partij op talloze punten geheel

Hoe

is het

Kerstrapport ?

Is het behoorlijk? Gelukkig! Is het minder goed? Dan is het zaak, na te gaan, of voor Uw zoon of dochter wel het juiste type school is gekozen. Of waarop speciaal geteet moet worden, wil het volgend rapport beter worden. Het kost méér dan alleen studiegeld, indien Uw zoon of dochter niet mee kan op school; het kost ook zelfvertrouwen en levensgeluk. Zekerheid verschaft U een psychologisch-, psychotechnisch-, graphologisch- en medisch onderzoek op het

PSYCHOTECHNICUM

der

NED. STICHTING VOOR ORGANISATIE

Achter St. Pieter 23-25 UTRECHT, Tel. 16484 en 12328

- Totale kosten f 40.—.
- Rapport binnen enkele dagen.

U gaat naar Indië ?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per SCHIP of per VLIETUIG,

„De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisico.

Uw Makelaar verschaft U gaarne inlichtingen

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

Restaurant „Corner House”

ROTTERDAM

Telef. 31764 Mathenesserplein 31

Tijdschriften voor Indië

Het hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis doet een beroep op U ten behoeve van Uw land- en rijksgenooten in het verre Oosten, die dringend behoefte hebben aan recente lectuur. Helpt hen door een abonnement op dit blad af te sluiten (door f 6,— te storten op gironummer 14574 van Oost en West) ten name van de afd. BARK, Hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis, Den Haag, dat voor onmiddellijke doorzending zorg draagt. Adresseering aan particulieren in Indië is niet mogelijk.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandsche Spécialité's

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

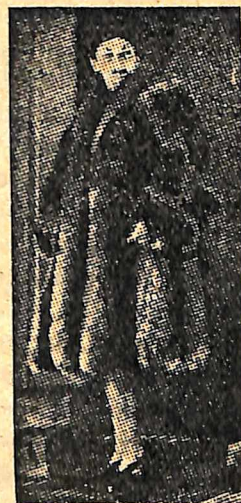
BONT- MANTELS

- Pracht collectie
- Chique pasvorm

Peperzak

„Beheerscht het vak”

Edisonstr. 126, Tel. 33.45.32, Den Haag

Hoû en Trouw

bij „De Schouw”

Witte de Withstr. 80
J. J. Dekker

ROTTERDAM

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor

Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie en analyse inbegrepen. Opvoeringen door de jonge kunstenaars worden voorbereid.

Inlichtingen: Schepenstraat 89A, Tel. 45499, Rotterdam

anders interpreteert dan de andere.

Een nieuw schip kiest zee. Het voert twee vlaggen in de mast, een kleine, oude, vertrouwde rood-wit-blauwe en een groote, nieuwe rood-witte. Het schip vaart en het klieft de baren... Maar reeders en kapitein en scheepsvolk zijn het er niet over eens, welke koers het varen zal. Noch over de lading noch over de snelheid, noch over de haven van bestemming is men het eens.

Zoo vaart dat nieuwe schip van den Staat Indonesia... En men kan de reeders en den gezagvoerder misprijzen, dat zij zóó zee durven kiezen. En men kan protesteeren en onweerlegbaar aantoonen, dat het alles verkeerd is en ontoelaatbaar. En men kan de schuld aanwijzen van hen, die er verantwoordelijk voor zijn en die ook de verantwoordelijkheid eens zullen moeten dragen voor alle onheilen aan schip en lading.

Maar het schip vaart....

Dat het zóó vaart, is verschrikkelijk. Men kan zich vol verbittering afvragen welke begripsverwarring en welke verblinding tot dit alles hebben geleid. Men kan allen aanklagen, die er de schuld van dragen, dat levensbelangen van volken zóó in gevaar worden gebracht.

Maar het schip vaart....

Het schip „Republiek Indonesia“, het schip *souvereine* „Republiek Indonesia“ vaart op de woelige wereldzee en daar vaart nu mede alles wat er overblijft van het oude, vertrouwde Nederlandsch-Indië. Het vaart met onze menschen. Het vaart met de Nederlanders en de Indonesiërs, die in Indië wonen. Het vaart met onze belangen, en met onze rechten, en met onze plichten waaraan wij ons niet onttrekken kunnen. Het vaart met alles wat ons lief is....

Dat is... de realiteit. Zoals wij met dat andere schip, dat Amerikaansche vrijbuiterschip dat gestolen bezittingen kwam rooven, in het ongelijk zijn gesteld en zijn gedwongen tot een accoord, dat even schandelijk als beschamend is, zoo hebben behalve eigen Nederlandsche dwalingen ook machten,

Het „voorloopige republikeinsche parlement“, het K.N.I.P., vergaderde te Malang. Van links naar rechts minister Amir Sjarifoeddin, minister Soetan Sjahrir, minister mr. Moh. Roem, minister dr. A. K. Gani en staande, achter Sjahrir, mr. Setiadjit vice-minister van Verkeerswezen.

sterker dan wij, deze staatkundige beslissing geforceerd.

Het had alles anders moeten zijn. Het had zelfs anders kunnen zijn. Maar het is thans de harde, bittere, onontkoombare werkelijkheid.

Wat thans noodig is, is het streven om *in* die werkelijkheid te doen, wat nog mogelijk is. Er zal nu een nieuw beleid bepaald moeten worden. Door hen, wier beleid faalde, en door hen die steeds gewaarschuwd hebben. Op beiden, op allen, op elken Nederlander, die op eenig gebied inzake Indië werkzaam is, ja op het Nederlandsche volk in zijn geheel rust thans die zware verantwoordelijkheid. Wat in Indië nu gedaan moet worden, moet worden verricht onder oneindig moeilijker omstandigheden, dan ooit tevoren. Zelden of nooit zijn de volken van Indië en van Nederland voor een zoo zware taak gested geweest.

Is het thans mogelijk, nu een zoo harde realiteit ons zoo opafwijsbaar voor oogen staat, een beleid te vinden, waaraan metterdaad *alle* krachten in het Nederlandsche volk zich kunnen geven?

De handel in Indië in 1947

(Van een correspondent te Soerabaja)

„Helen. Ik heelt, jij heelt, hij, zij, men heelt, wij helen, gij heelt, zij helen.“ Wij hebben het werkwoord over de tong laten glijden; wij hebben het verbogen in verschillende tijden; we hebben aandachtig geluisterd, daarbij zelfs het hoofd een weinig terzijde buigend om de klanken beter op te vangen. En we zijn tot de conclusie moeten komen, dat het achteraf toch nog niet zoo'n leelijk werkwoord is. Men kan een werkwoord gelukkig niet ruiken, anders zouden we misschien tot een andere slotsom moeten komen.

Ons oordeel verandert met de tijden. Vroeger was men algemeen van meening, dat dit werkwoord een buitengewoon on-aangenamen klank had. Overal ter wereld denkt men hier nu geheel anders over. Men doet er mee als met een vuilen zakdoek. Men gebruikt hem als een buitengewoon nuttig en onontbeerlijk voorwerp en bergt hem daarna op in zijn zak. Men heelt; hier, elders en overal.

Wie in Nederland koopt niet met het grootste genoegen een pakje sigaretten van den sluikehandel, ook al weet men bijna zeker, dat het afkomstig was van de laatste kraak in de

Nog een foto uit Malang. Aankomst van President Soekarno, saluerend, in admiraalsuniform... De figuur op den voorgrond is mr. Sartono, lid van het „Badan Pekerdja” van het K.N.I.P., het werkcomité

distributie-opslagplaats. Een mud zwarte kolen is slechts al te welkom, ook al vermoedt men, dat het bij het transport van de mijnen werd geroofd. Als men hier een zak van honderd kilo's suiker kan koopen tot f 250.—, waar men op de markt vijf gulden per kilo moet betalen, dan vraagt men niet: „van welke militairen vrachtwagen is die per ongeluk gevallen?”, maar men is den verkooper zeer dankbaar en acht hem een pienter koopman. Als de rubberhandel van Singapore een prauwlanding rubber aankrijgt en die een stuk beneden de markt kan koopen, wordt niet gevraagd waar die rubber vandaan komt. Het laat den kooper ijsig koud of het product feitelijk bij de Nirub van Palembang had moeten worden binnengebracht of dat de balen gemerkt zijn met de onderscheidingsteekenen van een bekende onderneming, waarvan de plantages zeer vele hectaren van Noord-Sumatra beslaan.

Of, als de kapiteins van schepen varende onder vreemde vlag Cheribon binnenkoersen en daar suiker, rubber, kina en tabak laden, vragen zij niet of die producten misschien afkomstig zijn van Westersche ondernemingen, mogelijk wel van diezelfde vlag. Welneen, die gezagvoerders onderhandelen over hun lading met de hoogst geplaatsten van een de facto erkende regeering. En die Nederlanders, die daar hun langen neus weer in willen steken, zijn lastige bemoeials, die aan een ondernemend zeevaarder en een actieve buitenlandsche maatschappij een eerlijk stuk brood willen beknibben. Met dat al is het ervan gekomen, dat de Amerikaansche „Martin Behrman” met haar kostbare lading van ondernemingssuiker, tabak, rubber en kina door een Nederlandsche torpedojager naar Priok werd begeleid, waar de lading werd uitgeladen en verbeurd verklaard, niettegenstaande de aanwezigheid te Batavia van een van de Amerikaansche Directeuren van de maatschappij aan wie de „Martin Behrman” toebehoort.

Dr. Gani heeft trachten duidelijk te maken, dat van helen geen sprake is bij soortgelijke transacties. Die verschillende ondernemingen van Java en Sumatra worden thans door de Republiek geëxploiteerd, zoo goed en zoo slecht als dit mogelijk is. De vooroorlogische voorraden van die ondernemingen zijn reeds lang verdwenen. Daar hebben de Japanners wel voor

gezorgd. Wat de Republiek nu te gelde maakt, is het product van haar eigen exploitatie en de opbrengst is bij verre niet voldoende om de exploitatiekosten te dekken. Dus wat praten jullie van helen? Die Nederlandsche hersens moeten wel zeer eigenaardig werken.

Begrijpt u nu misschien waarom West-Borneo zich bij de Republiek wil aansluiten en waarom het noodig is om nog weer vier extra patrouillevaartuigen te bestemmen voor het verhinderen, dat zoiets van vijftig procent van de rubberproductie van West-Borneo naar Singapore afvloeit, waarvoor we de opbrengst in deviezen aan ons zien ontgaan? We zullen een leelijker, onwelluidender woord voor „helen” moeten trachten te vinden. Misschien dat we dan het buitenland zullen kunnen overtuigen, dat hier in Indië met de hulp van buitenlandsch kapitaal en schepen onder vreemde vlag handelingen geschieden, die het Nederlandsche belang ten zeerste schaden.

Nu de politieke onrust nog zoo groot blijft, is het begrijpelijk, dat het particuliere bedrijfsleven zich wil verzekeren tegen landmolest en diefstal. Zoowel voor den export als den import zijn thans maatregelen getroffen. De verzekering is niet facultatief, doch verplicht. De premie ten opzichte van uit te voeren producten zal 1% per maand bedragen. Dit lijkt een zware last, doch men moet hierbij in aanmerking nemen, dat de voortbrengselen des lands nimmer lang opgeslagen blijven, doch immer zoo spoedig mogelijk afgescheept. Met de invoerartikelen is dit echter anders gesteld en de verzekering hiervan, die nog niet geheel in details is geregeld, zal zwaardere offers eischen. Zoo heel erg veel valt er op Java en Sumatra nog niet te verzekeren.

Een onderafdeeling van de Nivig heeft zich veel werk getroost met het uitwerken van plannen voor den invoer, maar de resultaten zijn nog niet van dien aard, dat met den particulieren invoer op breede schaal een aanvang kan worden gemaakt. Die „Planning-Afdeeling” van de Nivig zal nu naar het Departement van Economische Zaken worden overgeheveld. De moeilijkheid zit niet zoozeer in de „planning” dan wel in het beschikbaar stellen van deviezen. Buitendien zijn nog vele import-organisaties niet gereed met haar rehabilitatie. De hiervoor benodigde credieten kunnen door de regeering niet worden toegestaan. Daarvoor zullen andere wegen moeten worden bewandeld. Een afzonderlijke credietinstelling zal hiervoor moeten worden opgericht.

De Nigieo-Export in liquidatie heeft haar voorraden reeds grootendeels geruimd. Daarvoor werden reeds zeven inschrijvingen gehouden, terwijl de achtste en laatste kort geleden werd aangekondigd. De biedingen hiervoor worden op den 18den Maart ingewacht. Als die laatste partijtjes damar, citronella-olie, nootmuscaat, cassia-vera en rottan zijn geruimd en tevens de reeds vroeger verladen consignaties naar Nederland en New York verkocht, zal de exportafdeeling van de Nigieo een streep onder haar rekening kunnen zetten. Het exporteursgilde heeft door die inschrijvingen gelegenheid gehad zijn activiteit te ontplooiën. Maar dan is voor wat Java en Sumatra betreft voorloopig de koek ook weer op. Het wachten is nu op de voorraden producten, die t.z.t. uit het binnenland zullen afkomen.

Het Nederlandsch-Indische Rubberfonds heeft reeds meer weken geen rubber verkocht, geen biedingen van exporteurs willen overwegen. De aanvoeren op Borneo waren daarvoor te zeer teleurstellend. Daarin schijnt nu sinds een tiental dagen wat verbetering te komen. Deze omstandigheid is nog wel geen aanleiding geworden voor het Fonds om weer op levering te verkoopen. Maar het heeft wel besloten zich van de oude, reeds in de verschillende havenplaatsen opgeslagen voorraden te ontdoen. Ook het genoemde Fonds wil dit doen door middel van inschrijving, die op den 28en Februari te Batavia is gehouden. Een hoeveelheid van 1340 tons rubber van zeer uiteenlopende kwaliteiten kwam onder den hamer. De belangstelling voor deze veilig was groot.

In Pand B van het Stroojoedenveem te Soerabaja was het gedurende de afgelopen week uiterst bedrijvig. Vrachtauto's reden aan met volle vrachten Rangoon-rijst, die van Perak werd

aangebracht. De rijst werd in de goedang nagewogen en dadelijk daarop met dezelfde trucks afgevoerd naar de verschillende distributiecentra in de stad. Tezelfder tijd werden vrachtauto's uit dezelfde enorme opslagplaats volgeladen met „Kremboeng" suiker, die vervolgens Perakwaarts reden, vanwaar het zoete product onverwijld naar Semarang en Batavia zal worden verscheept. Het Hoofd van de Bevolkingszaken van Soerabaja is nu weer een oogenblikje uit de voedsel-impasse. De deuren van de rijst-toko's gaan weer open en de hongerige menschen kunnen het hoofdvoedsel koopen op hun bonnen. Het is werkelijk geen overdrijving, als we schrijven over hongerige menschen. De 150 gr. per dag, welke op het distributieprogramma staan voor de lagere salarissen, zijn reeds een uiterst karig rantsoen. En als dan dat kleine bordje nog gedurende een paar achtereenvolgende dagen niet wordt verstrekt, dan ziet men betrokken gezichten. Die rumoerige drukte in Pand B was een verkwikkelijk en bemoedigend schouwspel.

Emigratie naar Indië

Het is niet meer noodig te wijzen op het groote belang, zoowel economisch als staatkundig, dat Nederland heeft bij Indië en Indië bij Nederland. Het is niet meer noodig te wijzen op de noodzaak, dat de twee landen, door de historie al sedert eeuwen te saâm gebonden, vereenigd moeten blijven; dat de handhaving der Rijkseenheid stand houdt.

Alle Nederlanders, die niet ziende blind zijn of misleid werden, beseffen dat. Herhaaldelijk en met klem werd dit ook in „Oost en West" betoogd. Er is echter één zaak, waaraan in dit verband nog niet voldoende aandacht werd geschonken, n.l. *emigratie van Hollandsche jongens naar Indië*.

Nederland, ons klein landje, groeit met zijne bewoners over de grenzen heen. Het is 33000 km² groot en telt bijna 10 miljoen inwoners. Een vergelijk met Denemarken zegt ons, dat dit land, waarmede Nederland nog al eens vergeleken wordt, grooter is dan Nederland en iets meer dan 1/3 van het aantal bewoners heeft. Alleen de landbouwende bevolking, en daarom gaat het in dezen, komt haast een 100.000 bedrijven te kort. Nederland heeft grond te weinig voor den landbouw en veeteelt, grondstoffen te weinig voor krachtige uitbreiding van industrie en menschen te veel. Indien wij er niet in slagen, tegen dit te veel aan menschen eene behoorlijke remedie te vinden, zullen wij straks weer komen te staan voor de plaag, die de voor-oorlogs-jaren zoo berucht deden zijn, de *werkloosheid*.

Deze vreeselijkste aller plagen, die in zoo sterke mate het moreel van het volk aantast, moet, indien mogelijk, worden voorkomen. Emigratie is één der wapens, die wij daartegen hebben, maar dan moet het geschieden op eenigszins uitgebreide schaal; niet met duizenden maar met honderdduizenden.

Gelukkig heeft het vraagstuk „emigratie" thans wel belangstelling, zoowel van Regeerings- als van particuliere zijde. Met landen, die *immigratie* noodig hebben, te noemen: Zuid-Afrika, Australië, Canada, Argentinië, Brazilië, Frankrijk, wordt over en weer contact gezocht. De semi-officieele *Stichting-Landverhuizing-Nederland* in den Haag heeft weer druk werk. Duizenden Nederlanders, die om welke reden ook het moederland willen verlaten, komen daar om raad en voorlichting. Erg vlot gaat het nog niet; er zijn tal van moeilijkheden. De Directeur van de Stichting uitte zich daarover kort geleden als volgt:

„Twee en twintig procent der bevolking wil emigreeren. De kans, om emigratie-plannen ten uitvoer te brengen is momenteel nog niet groot. De huisvesting vormt in alle landen een groot probleem. Ook het transport geeft moeilijkheid".

Het particulier initiatief zat in Holland ook niet stil. Eenige emigratie centrales vereenigden zich tot de „*Centrale-Stichting-Landbouw-Emigratie*" in den Haag. Deze Stichting houdt zich voorloopig alleen bezig met emigratie van landbouwers en tuinders, daar de emigratie van landarbeiders, in verband met het groote gebrek aan arbeidskrachten hier te lande nog niet urgent is.

Nog een portret van Agoes Djaja.

Het is haast overbodig in een blad als „Oost en West" te wijzen op mogelijkheden, die Indië biedt, inzake emigratie van Hollanders. Toch wil ik enkele zaken nog even aanstippen.

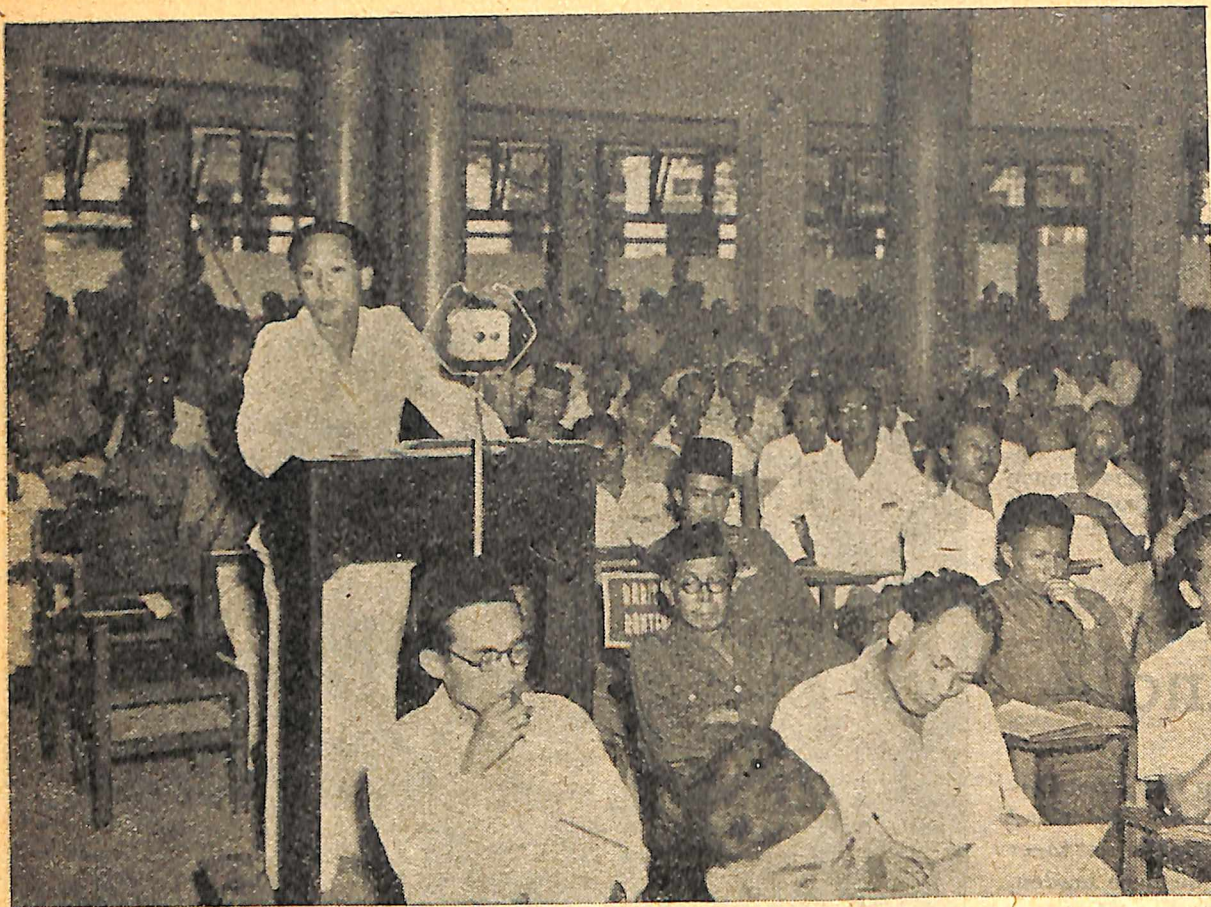
Het is bekend, en de Japansche overheersching heeft het ten overvloede nog eens gedemonstreerd, dat het tropisch *klimaat* zelf werkzaamheid van den Europeaan niet in den weg staat. Het was niet de overmatige inspanning, maar slechte voeding en ziekten, die velen deed bezwijken. Bovendien, wij gaan immers in hoofdzaak de koelere bergstreken opzoeken en vestigen ons niet aan de lage kusten die voor de inheemschen en voor hun rijstcultuur aangewezen blijven.

De *vruchtbaarheid* van den bodem laat niet te wenschen over. Toch spreekt het van zelf, dat dit eerst aan een deskundig onderzoek wordt onderworpen, alvorens bepaalde gebieden geoccupeerd worden.

Dat Indië behoefte heeft aan *produkten van land- en tuinbouw*, van *veeteelt* bewijst wel de groote import, jaarlijks voor millioenen guldens, aan: zuivelprodukten, granen, gecondenseerde vruchten en groenten. Over den *afzet* behoeven wij ons dus niet ongerust te maken.

En, nu komt het... al deze artikelen kan Indië zelf voortbrengen, als wij maar over voldoende *vakmenschen* beschikken.

Indien U bewijzen daarvoor wilt hebben, kan ik U het volgende zeggen. Op mijn boerderij „de Friesche Terp", kweekte ik allerlei groenten, als: sla, kool, andijvie, Brusselsch lof, spinazie, biet, wortelen en zoo meer. Aardappelen had ik en verbouwde tarwe en haver, deels voor eigen gebruik, deels voor den verkoop. Ik had mijn eigen vruchten, ook aardbeien en moerbeien. Ik fokte varkens en de rundveestapel leverde per dag 1500 liter melk, plus de noodige boter, room, karnemelk en yoghurt. Paarden, noodig voor het bedrijf, werden daar ook gefokt.

Goesti Djohan aan het woord in de KNIP-vergadering te Malang.

Indië heeft nog honderduizenden hectaren maagdelijke grond, die door schaarschte der bevolking, (ik sluit het dichtbevolkte Java uit), niet benut worden. Het is grotendeels oerbosch. Dat zijn de terreinen, die voor emigratie in aanmerking komen.

Nog kan ik, als voordeel voor emigratie naar Indië aanstippen, dat we daar geen winter hebben, die warme huizen en stallen voorschrijft en een gedeelte van het jaar het werken tegen houdt.

Voor emigratie naar Indië zijn noodig:

- a. voorlichting en steun van de Indische Regeering;
- b. Een goede organisatie hier te lande.

In Indië is ons bestuur reeds in deze richting werkzaam. Het is vooral Nieuw-Guinea, dat de aandacht heeft, omdat dit land uitgestrekt en zeer schaarsch bevolkt is.

Onder de Indo-Europeesche bevolking op Java is de lust tot emigreeren groot, want onder de gewijzigde omstandigheden zal er voor hen op Java weinig bestaansmogelijkheid zijn. Dit heeft evenzoo de aandacht van de Indische Regeering. Wij zijn daar dus wel op den goeden weg.

In Holland missen we nog een instelling, die inzake emigratie naar Indië voldoende voorlichting kan geven. Wij moeten hier een lichaam hebben, ongeveer zooals de *Kolonisatie-Raad* in Indië; een semi-officieel orgaan, waarin behalve een paar ambtenaren eenige mannen zitting hebben, die Indië kennen en op het gebied van emigratie geen onbekenden zijn. Politiek zal uit deze raad moeten worden geweerd. Misschien is het om financieele of praktische overwegingen gewenscht aan de bestaande Stichting—Landverhuizing—Nederland, die reeds zoo vele gegevens verzamelde, eene uitbreiding te geven, zoodat Indië daarin opgenomen zou kunnen worden. Mij lijkt echter een aparte instelling in 't belang van Indië beter. Het spreekt vanzelf, dat innige samenwerking tusschen de verschillende emigratie-organisaties noodzakelijk zal zijn en blijven.

Ten slotte moet ik hier een feit vermelden dat tot vreugde stemt en wijst op een beter begripen van Holland en Indië, een feit, dat voor de toekomst prettige beloften inhoudt. Het is 't volgende. Van de Hollandsche jongens, die als vrijwilligers naar Indië gingen, hebben nu reeds tusschen 25 en 30% gevraagd in Indië te mogen blijven, als hun diensttijd „er op” zit. Eindelijk komt dan die belangstelling uit alle klassen van ons volk, waarom Indië zoo lang gevraagd heeft.

Moge het nog niet te laat zijn!

EVACUATIE UIT HET BINNENLAND

Naar aanleiding van de in de vergadering van het I.E.V.-bestuur te Meester Cornelis besproken uitlatingen van Minister Jonkman met betrekking tot de evacuatie uit het binnenland, heeft het te Batavia verschijnende „Dagblad” dr. P. J. Koets, directeur van 't Kabinet van den luit. gouverneur-generaal eenige nadere inlichtingen gevraagd. Dr. Koets, die voorop stelde, dat de letterlijke inhoud der verklaringen van minister Jonkman in de Eerste Kamer hem nog niet bekend was, verklaarde nadrukkelijk, dat in geen geval huisvestings-moeilijkheden in gebieden onder Nederlandsch gezag als vertragend element bij de evacuatie kunnen worden genoemd.

Van Nederlandsche zijde heeft men steeds het standpunt ingenomen, dat men ieder aantal uit het binnenland aankomende evacués altijd onmiddellijk kon verwerken.

Hoe moeilijk het huisvestingsprobleem in de Nederlandsche gebieden uiteraard ook is, heeft men dit nooit aangevoerd en kan het ook nooit aanhalen als vertragend element, aldus dr. Koets.

Wat het transportprobleem betreft, wees dr. Koets er op, dat de door kapitein Van de Wall Bake voorgestelde evacuatie via Probolinggo in de laatste vergadering van de subcommissie voor de evacuatie, waarvan dr. Koets zelf voorzitter was, door hem met klem is bepleit als zijnde de eenige oplossing om tot versnelden afvoer der geïnterneerden te komen. In deze vergadering, waarin o.a. de Indonesische ministers mev. Santosso en de heeren Roem en Soesanto tegenwoordig waren, is toen van Indonesische zijde gezegd, dat men deze oplossing in beschouwing zou nemen.

Overigens verklaarde de heer Koets, niets toe te voegen te hebben aan de verklaringen van kapitein Van de Wall Bake, naar aanleiding van de uitlatingen van minister Natsir. Het verwijt, dat men aan Nederlandsche zijde in eenig opzicht in gebreke zou zijn gebleven raakt volgens dr. Koets kant noch wal.

VEREENIGINGSNIEUWS

STATUTEN.

De gewijzigde statuten, vastgesteld door de Algemeene Vergadering te Zeist op 21 November 1946, werden goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 28 Februari 1947 no. 46.

AFDEELING 's-GRAVENHAGE.

Op 12 Maart j.l. werden voor de afdeling 's Gravenhage van onze vereeniging in combinatie met eenige andere vereenigingen vertoond: de legervoorlichtingdienst-film „Brenger van recht en veiligheid”; de marinevoorlichtingdienst-films „Troepenschip” en „Oefeningen in Indië”, een film van Suriname en Curaçao. De heer Vermeulen van de Legervoorlichtingdienst een goed spreker, vertelde daarbij op vlotte en interessante wijze van „Onze jongens in Indië”. De films en de voordracht vonden een gunstig onthaal bij het publiek.

AFDEELING FRIESLAND.

De film „Brengrers van recht en veiligheid” werd op 10 Maart j.l. ook met succes vertoond voor de afdeling Friesland te Leeuwarden. De heer J. v. d. Walle uit Hilversum, sprak denzelfden avond over het onderwerp „West-Indië in den oorlogstijd”. Na de pauze werden lichtbeelden vertoond over Suriname, Curaçao, Aruba, Bonaire en St. Martin, uitvoerig toegelicht door genoemden spreker. Het vrij talrijk opgekomen publiek toonde zich zeer dankbaar voor het op dezen „Oost en West avond” gebodene.

Hanengevecht op Bali

Zuid-Bali. Een open plek in een kampong. In het zand is een vierkant afgebakend, waaromheen een honderdtal Balineezen hurkt. Overal kraaien felkleurige hanen. Veilig opgeborgen onder gevlochten korven, die er uit zien als een papegaaienkooi, doch zonder bodem. Twee van die korven staan er in het vierkant. Forsche jonge kerels, doch ook oude mannekes met een plukje vlasbaard onder de ingevallen kin, praten druk en wijzen naar deze hanen, die onder hun korven de vleugels pogen uit te slaan en vol strijdlust kraaien.

Vechtende hanen.

Wekenlang reeds waren ze voorbereid op dit gevecht. Elken dag werden de kleurige vogels gemasseerd en op speciaal diët gesteld. Daardoor was hun vechtlust tot het uiterste opgevoerd.

Zilvergeld stapelt zich intusschen op hopen. De Balineezen zijn hartstochtelijke wedders. Een hanengevecht is voor hen, wat een paardenrace voor den Engelschman is. Zilveren guldens, kwartjes en dubbeltjes gaan van hand tot hand.

De hanen worden bevrijd van onder hun korven. Meteen willen ze elkaar reeds te lijf, doch dat is niet de bedoeling. Met een krans van opgestoken veeren rond den nek staan ze woedend tegenover elkaar. De beide eigenaars houden hun dieren echter bij den staart vast en trekken hen terug, zoodra ze elkaar aanpakken. Wat natuurlijk de woede doet toenemen. Als de hanen voldoende zijn opgehitst, worden de kunstmatige sporen aangebracht. Vlijmscherpe mesjes, die een krisvorm hebben, worden aan den linkerpoot bevestigd en wel zoo, dat het metaal een hoek van ongeveer 45 graden vormt met den grond. In een met fluweel bekleed doosje worden de mesjes bewaard. Ze zijn verschillend van grootte: voor elken poot de juiste maat!

De wijze, waarop de scherpte wordt gecontroleerd, doet

denken aan het zwaard van Siegfried. Een propje watten wordt boven het snijvlak losgelaten en niet eerder wordt met slijpen opgehouden, voordat het plujsje op het mesje in tweeën is gespleten.

Als de sporen zijn bevestigd en de weddenschappen afgesloten, kan de strijd beginnen. Aan de „zijlijn" bevindt zich de scheidsrechter achter een houten bakje, dat met water is gevuld. Naast het bakje ligt een halve klapperdop, die als bij een bloempot in het midden een gaatje heeft. Een slag op den waterbak veroorzaakt het doffe beginsignaal... De beide eigenaars slaan met hun handen nog even onder den staart van hun hanen en laten hen dan los: Langzaam en uiterlijk nog beheerscht draaien de beide felgekleurde vogels om elkaar heen, als bokkers in den ring. Hun kammen zijn weggesneden om maar zoo min mogelijk houvast te bieden aan den snavel van den tegenstander. De gestrekte halzen zijn bijna horizontaal. Instinctief voelen de kemphanen, dat ze boven hun vijand moeten komen om hem met het mesje te treffen.

Plotseling springt er een op, doch de ander doet bijna gelijktijd hetzelfde, zoodat de vechtersbazen in de lucht met de borst tegen elkaar aanbotsen zonder elkaar te kwetsen. Dat gaat zoo enkele keeren totdat er een getroffen wordt. Een „jaap" in den hals, die echter niet doodlijk is. De „gong" redt den getroffene: een doffe slag op den rand van het houten bakje geeft het einde van de eerste ronde aan. Meteen grijpen de hanenbezitters hun beesten beet en blazen hen in den bek en in de oogen, klaarblijkelijk om stof en vuil te verwijderen. De wond wordt onderzocht en op allerlei manieren wordt getracht om den vechtlust wederom aan te wakkeren, door aaien, strelen en drukken. De scheidsrechter intusschen had direct, nadat hij voor de rust had geslagen, zijn halve klapperdop in het water gezet. Door het gaatje liep het „bootje" vol en zonk na eenigen tijd. De arbiter leegde meteen de klapperdop en zette hem opnieuw in het water. En toen het schuitje voor den tweeden keer ten onder ging, gaf hij het sein voor de volgende ronde.

De gewonde haan blijkt er echter weinig zin meer in te hebben. Hij zet het ten minste meteen op een loopen als zijn tegenstander hem aanvalt. En als hij buiten de lijnen van het strijdperk komt, laat het gedeelte van de „tribune", dat op den vluchteling had gewed, booze kreten hooren. De andere partij schreeuwt natuurlijk van vreugde.

Ten tweede male wordt de vluchteling in de arena geplaatst, doch wederom toont hij weinig interesse door het hazenpad te kiezen. Dan besluit de scheidsrechter om tot een beslissing te komen, dat de beide kampvechters met den staart tegen elkaar onder een korf zullen worden geplaatst. En zoo wordt gedaan. De handen van de eigenaars trekken zich terug. De korf zakt naar beneden. En in het strijdgewoel, waarbij de veeren in het rond vliegen, krijgt de gewonde haan de eerste pik. Waardoor hij, volgens de aloude regels van het spel, heeft verloren. En terwijl het geld van hand tot hand gaat, wordt de verliezer door zijn baas langzaam doodgemarteld... Uit teleurstelling en wraak. Dat is zoo de gewoonte op Bali!

Op het geprepareerde blad van de lontarpalm kerft de bejaarde secretaris met zijn mesje in onbegrijpelijk fijne letterteekens de namen van winnaar en verliezer. Dan starten we de jeep om weer naar Den Pasar terug te keeren. We hebben een tiental minuten een Balineesch hanengevecht bijgewoond. Zilvergeld rinkelt; terwijl we wegrijden, worden alweer weddenschappen afgesloten voor een nieuw gevecht. Onderweg komen we tot de conclusie, dat voor ons een partijtje voetbal toch wel beter is om aan te zien...

SERGEANT D. STEENMEIJER.

De Balinees met zijn geliefden haan.

Met de „Regenboog” op stap

Wij zouden ons kunnen voorstellen, dat de lezers van „Oost en West” over de hier volgende bijdrage ietwat verwonderd zijn, evenals wellicht over het elders in dit nummer geplaatste artikel: „Tijgerbrigade een jaar in Semarang.”

Beide artikelen echter hebben deze verdienste: zij geven een beeld van de stemming en van het dagelijksche leven van de Nederlandsche soldaten in Indië.

Die hebben, zoo meenen wij, recht op onze belangstelling. Hoe **LEVEN** onze Nederlandsche jongens ginds, wat **DOEN** zij in dat leger, dat zoo een zware en verantwoordelijke taak vervult, hoe **WERKEN** zij, en hoe **VERMAKEN** zij zich in de schaarsche vrije uren?

Daarop geeft ook dit verhaal van het „Algemeen Indisch Dagblad” te Bandoeng over een tocht met een Cabaretgezelschap naar een militaire post een beeld.

De zware bui, welke zich tegen vieren des middags over onze stad heeft ontladen, is ten slotte overgegaan in een fijnen motregen als tegen half zeven, in den schemer, een militaire truck ons komt ophalen, welke wagen tevens onderweg is naar de logeerverblijven der „Zeven regenboogkleuren” en enkele vrouwelijke leden van het militaire Welfarepersoneel, dat mee gaat.

Achtereenvolgens gestationneerd voor Hotel Savoy-Homann en pension Van Hengel, blijkt het aan den tournee-leider en enkele Welfare-officieren heel wat hoofdbreken te kosten, artisten en bagage te verdeelen over trucks en jeep. Maar na druk overleg en gevraag van „Waar zit die” en „is dat al mee?” hebben de passagiers dan eindelijk een plaats gevonden tusschen tassen en koffers, de hoedendoos van „Midinette”, den emmer van de „Werkster”, de koffiekkan van de „water- en

vuurvrouw” en den bezem van den Baanveger uit „De koude Kermis”. Te kwart over zeven laten we de laatste verlichte huizen van Bandoeng achter ons en gaan het onbekende duister tegemoet in de richting van de post, waar men zal optreden.

Deze dient zich gelukkig niet lang daarna aan door een verlicht gebouwtje en vele donkere loodsen. Even een drukte als op het kleine station van een binnenplaatsje en via plassen en tusschen geparkeerde druipnatte andere militaire wagens, betreden we de restanten van een eens welbekende textielfabriek. De eene loods in, de andere uit en weldra verwelkomt ons „de feestverlichting” in een der loodsen, met groene slingers en vlaggen versierd, van stoelen en rijen banken voorzien en waarin aan het eind een klein tooneeltje prijkt met op het voordeek en terzijde de wapens der hier gestationneerde legereenheden. Drie leege margarineblikken zijn omgetooverd tot voetlicht en een dito tot bovenlicht. Links en rechts op het miniatuurproscenium twee feestelijke bloemstukken. Het blijkt dat de omtovering van een kort geleden nog onbewoonbare loods tot dit „tooneelzaaltje” een prestatie mag heeten van de jongens zelf, die in afwachting staan en met vreugdegroeten het binnenkomende gezelschap verwelkomen.

Tot onze verrassing zijn de dames hier ook goed vertegenwoordigd en het blijkt, dat zij op invitatie, per bus van Bandoeng zijn afgehaald.

Een ongewoon heen en weer draven plots en onze zegsman fluistert ons in: „Blijkbaar hooge druk op komst”. Jawel, kort daarop klinkt het „Geeft acht!” Men staat op en de militaire hooge gasten zoeken de voor hen gereserveerde plaatsen op.

Nu kan men beginnen, want het is tusschen al veel later geworden dan bepaald is.

De voorafgaande welkomsttoespraak van den kapitein aan legerautoriteiten, overige gasten en de aanwezige legeronderdeelen, wijst tevens op de vertraging die het een en ander vanwege den zwaren regen heeft ondervonden.

De spreker wordt hierbij nog joviaalplagend geïnterrumpeerd door een collega in zijn oratorisch experiment en als de firma „Regenboog” wordt aangekondigd, betuigt het auditorium haar vreugde met een „Goed zoo” en „De Regenboog brengt haar regen”. Maar dan is men weldra vol aandacht voor het programma.

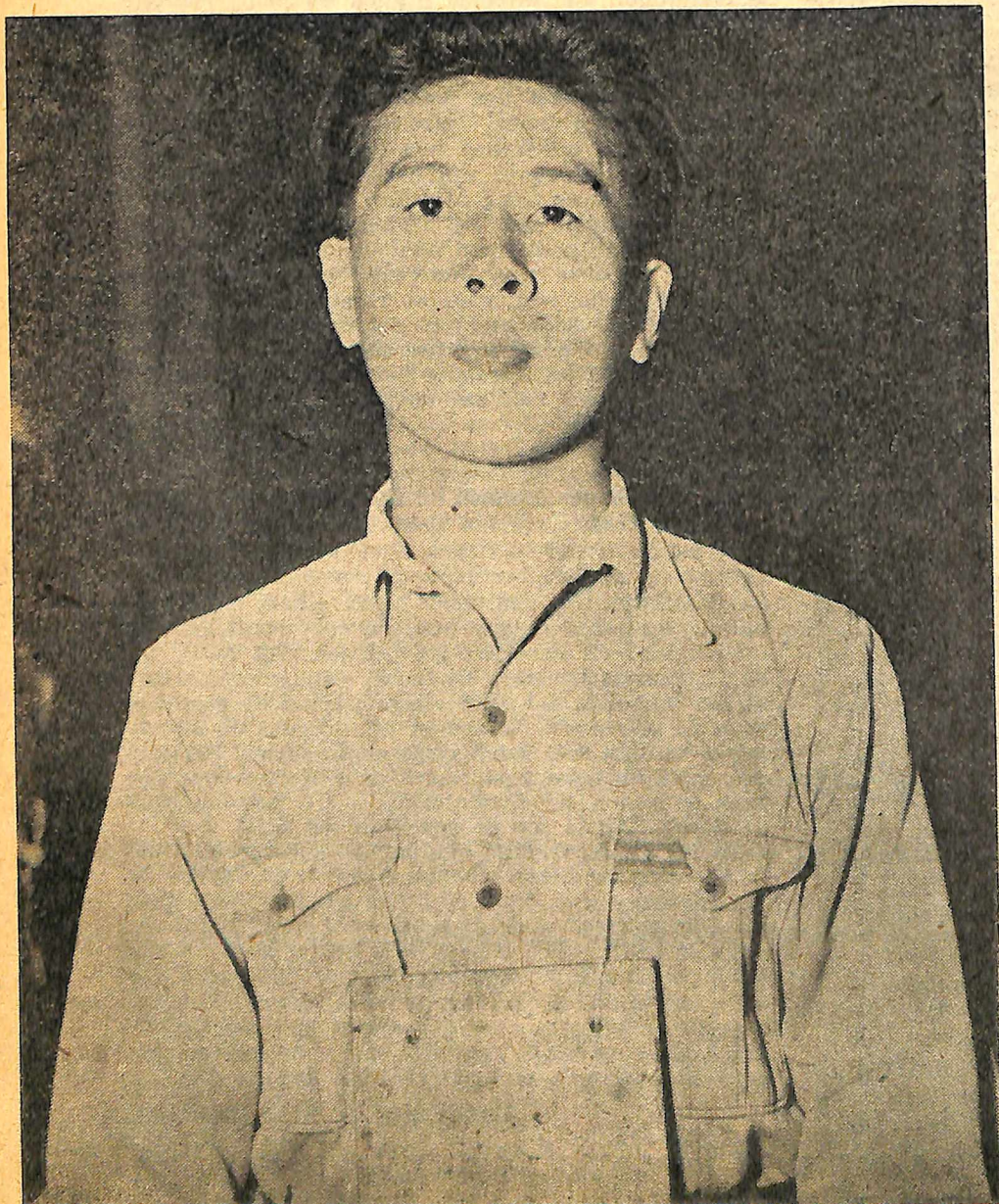
De eerste uitroepen van verrassing veroorzaakt „Sonja Henie's” verschijning (Kitty Knappert) met haar slanke beenen onder het korte plooirokje op het Hollandsche ijs, tusschen de warmingepakte andere leden van de „Koude Kermis”. Het eerste lachsalvo ontlokt de „Marva” (Tini Visser) als zij van het manhaftige „Ben een kind van de zee” overschakelt op een komisch weemoedig: „Als de tros wordt losgesmeten”, om even later met guitige vermaning tot het zaaltje te roepen: „Hou je roer recht!”

„Blonde Marie” (Mela Soesman) windt de harten onzer strijders met de laatste coupletregels van: „Voor jou, m'n soldaat in de tropen, blijft mijn beste flesch wijn. Voor jou mijn dappere Hollandsche vent”, met den nadruk op het voorlaatste. (Uit de zaal luide instemming!).

Tini Visser blijkt zelfs het legercommando in commandeeren de baas te zijn, want zij zegt het (op haar wijze) en het publiek haakt aan en deint mee op het refrain van den Jordaandans: „Als de draaiorgel draait”. Doch even later zitten de jongens alweer krom van den lach als de voorzitter van „den Bond van Jongemeisjes tusschen de Vijftien en Vijfenzeventig” zichzelf en haar medezusters niet genegen is zich te laten spannen voor „de zegekar des mans” en dit begeleidt met een verachtelijk en met groote dreigoogen achter fonkelende brilleglaasjes uitgestooten, hartgrondig: „Oeahh!”

Onder dit alles door toonen de militairen wat gastvrijheid beteekent en de aanwezigen kunnen zich te goed doen aan echte vruchtenbowl en sandwiches

De ergste schuldigen... Op Flores zijn in de kampen — met de hoogste sterftecijfers van alle! — vele honderden Nederlanders gestorven. Luitenant Ashida, de kampcommandant, hoorde te Batavia de doodstraf tegen zich eischen.

van opvallend formaat, terwijl buiten de regen blijft doorsieperen.

Nadat in de pauze nog eens getracht is via draden en luidsprekers het geluid achter in de loods te verbeteren, kondigt een daverend applaus dat tot ver in niemandsland moet zijn gehoord aan, dat het programma is beëindigd.

Nu volgt een hartelijke toespraak, gevolgd door een kwistige bloemenhulde van den kapitein die het gezelschap het liefst morgen weer zou laten optreden. Hij overhandigt den leider en auteur van het programma, Willy van Hemert een fraai geteekende oorkonde der „Andjing Nica“, jongelui met hun wapen er op afgebeeld.

Hierna zet men zich tot een gezellig napraatje en een dansje onder begeleiding van een eigen, aardige band. Tot ook het afscheidsmoment nadert. Door een enthousiaste schare gaat het naar den uitgang, begeleid door ettelijke hoera's en ook nog extra hoera's voor de welgedane „Marva“, die deze huldebetuigingen oolijk plagend beantwoordt met hier en daar een dankbare deus te drukken, vergezeld van een: „hier, jô, ruik maar 's, dáág!“ Buiten weer de drukte in modder en regen van een karavaan, die wordt opgeladen en op het punt staat af te reizen. Spullen krijgen een plaats op de hoge trucks, sterke militaire knuisten hijschen, nu in lichte regenjassen gehulde actrices naar boven, hartelijke afscheidsgroeten en geroep en dan maken zich enkele lichten los van de andere, hobbelt weer de kleine karavaan van enkele legerwagens over den ongelijken, bochtigen en hier en daar ondergelopen weg. Als dan ook een door de snelle vaart opgeworpen watergordijn het voertuig, waarin ons gezelschap tusschen de bagage opgepakt zit, omsluit, klinken

De ergste schuldigen... Twee andere hoofdschuldigen van het afschuwelijke drama in de kampen op Flores. De rechtsche figuur is Azuma Takeichi, de beruchte tolk.

boven alles uit, de verschrikte gillettjes van het vrouwelijke gedeelte der passagiers.

Nog enkele malen brengt een diepe wegkuil in dit middernachtelijk uur ons weer al te onzacht tot de werkelijkheid terug, dan schieten reeds de eerste Bandoengsche woningen voorbij en nadert het afscheid.

Tot ziens „Marva“, en „Blonde Marie“, tot ziens „Midnette“ en tot ziens „Snob“, „Prol“ en „Suffertje“, jij kleine armetierige schlemiel, jou vooral niet te vergeten. Jullie bracht ons een stukje Holland en gezonde Hollandschen humor.

Dat zullen we niet spoedig vergeten!

Tijgerbrigade een jaar in Semarang

Ter gelegenheid van het feit, dat de Tijgerbrigade een jaar in Semarang was gevestigd, verscheen in haar weekblad allereerst een dankbetuiging van de Semarangsche burgerij, die luidde als volgt:

Nu het een jaar geleden is, dat de Tijger-brigade haar intrede in Semarang deed, mag ik de Redactie van het lijfblad van alle Semarangers wel een klein plekje vragen om als burger onze tevredenheid over dit feit te uiten. Zobals een der officieren mij dezer dagen nog zeide: alles was verlaten en „gesloten“. We weten nog allen van die vele planken afsluitingen op Bodjong bij al die toko's en het hooge gras en de menschen, die niet durfden juichen, dat er Nederlanders, forsche kerels aankwamen.

Misschien was de burgerij wat sceptisch gestemd, maar nu na een jaar...

De Tijger-brigade heeft gezorgd, dat Semarang de stad is, waar de burgerij zich op haar gemak gevoelt, waar doortrekkende reizigers verademing vinden.

Nog kort geleden vroeg iemand mij hoe dat toch kwam, dat er zoo'n rustige stemming in Semarang is en de „schuld“ heb ik ronduit aan de jongens gegeven. Als iemand het hiermede niet eens is moet hij het maar ronduit zeggen.

En daarom: dank aan de Tijger-Brigade voor de komst hier en diep respect van de burgerij voor haar prestaties van hoog tot laag.

Verder verscheen in hetzelfde nummer het artikel, dat wij hier laten volgen. De half spottende, half mopperende, nochtans zoo rustig-flinke toon, de fantasie in het begin, de kalme verteltrant later geven samen een zeer treffend beeld van de stemming.

Adieu Semarang, daar ga je dan voor veertien dagen! Heerlijk lui op een gemakkelijken stoel gelegen, zie ik het kleine vuurtorentje kleiner en kleiner worden en de trouwe wachter van Semarang, de Oengaran, lost zich op in wazige nevels.

Adieu, Semarang, veel-geliefde en veel-vervloekte, na een jaar lang van patrouille loopen en alles wat daarbij hoort in jouw contreien, zeg ik je nu voor volle veertien dagen vaarwel. En heerlijk lig ik te soezen op het promenade-dek van dit prachtig salonschip, dat mij en nog 199 Semarangsche vechters zal brengen naar ons verlof-centrum... ergens op een eiland van gelukzaligheid.

Plotseling schrikt een prettige zachte stem mij op, en naast mij staat een alleraardigste blondine. Haar gouden haren en de zoom van het witte jurkje worden even door den ondeugenden zeewind gegrepen en dat, plus haar lieve glimlach, veroveren met één slag mijn hart.

„Wat wenscht u te drinken, een kopje koffie of een glaasje koude limonade?“ Ik moet mijn wang te hulp roepen om er even in te knijpen. Is dit werkelijk of slechts een droom? Staat nu niet de djongos voor mijn veldbedje: „Maoe thé, Toean?“

Maar neen, het is werkelijkheid en ik krijg mijn heerlijke

kopje Hollandsche koffie (met veel melk en lekker zoet!) en de blondine komt zelfs naast mij zitten om een gezellig babbeltje te maken.

En 's avonds sta ik aan de railing en kijk naar de glinsterende golven, die hoog opgezweept worden door onze snelle stoomer. Boven mij de prachtige tropische sterrenhemel en een klein sikkeltje van de wassende maan. Als ik iets opzij kijk, voel ik de gouden haren van mijn blondine, door den wind heftig bewogen, tegen mijn wang kriebelen, met een kittig, echt prettig gevoel.

Ik voel de neiging in mij opkomen om mijn arm om dit blonde hoofdje te leggen en het zacht tegen mij aan te drukken, maar een waarschuwend stem in mij zegt: „Nee, nee, afbliven! Dat mag niet!” En ik voel een tikje teleurstelling in mij opkomen, waarom mag dat nu niet? Ik kijk een beetje sip naar het schuimende water beneden mij en vervolgens naar het sikkeltje van de maan, dat waarachtig ook al waarschuwend: „Nee!” lijkt te knikken. Nou dan niet! Maar het kost mij wel wat moeite om die innige gevoelens te onderdrukken.

Doch... dit alles is nog maar een begin!

Den volgenden morgen landen wij op ons eiland en wij worden begroet door een groote schare lachende en wuivende jonge meisjes, allen even lieflijk en vriendelijk, gebruid door de heerlijk warme zon. En als wij in optocht naar ons hotel worden gebracht en aan iederen arm zoo'n vroolijk meisje hangt, dan geloof ik in een paradijs te zijn beland, zooals je alleen maar in Amerikaansche films ziet.

En dan... het hotel! Alles overtreft mijn stoutste verwachtingen. Een kamer voor mij alleen met een waschtafel, stroomend warm en koud water, een heerlijk zacht bed, dat ik meteen eens op de echtheid moet probeeren... Dit alles is meer dan een film: het is een wonder! Dit heele leventje hier moet zijn als in een wonderland. Je kunt het je nog niet goed voorstellen, als je 's middags aan het mooie strand ligt, aan beide zijden een van je vriendinnetjes, van dien ochtend, die gretig aan je lippen hangen en luisteren naar je stoere verhalen over acties en extremisten rondom Semarang.

En zoo nog twaalf dagen voor de boeg! Hier moet je wel dat jaar in Semarang vergeten en als je straks terugkomt in je tangsi, dan neem je er welgemoed nog een paar jaar bij! 's Avonds wandel je met die kleine brunette naar het groote amusementspark. De felle lichtreclame van een vroolijke Amerikaansche film noodigt je vriendelijk uit de bioscoopzaal binnen te gaan en je te laten vallen in een van de veerende fauteuils. Elken dag een nieuwe film; geen entreehelling! Bliksems, wat een weelde en wat een verschil met Semarang, waar een film een paar weken lang schijnt te moeten draaien, voordat er een nieuwe kan komen! En wat zou je een massa geld uitsparen als je in Semarang ook eens geen entree behoefde te betalen!

Na de film een dansje in een ruime, frissche danszaal, met diepe fauteuils aan weerszijden, een prima band en een uitstekende bar. En... gratis mijnheer! Dit keer nu eens geen „rekening man” (waarmee de fourier je met zijn procesverbaals wégens zoekgeraakte rijksgoederen altijd ergert!), maar... alles „rekening rijk”! Wat een army, wat een army! Die oude beroepsofficier in Semarang heeft dus toch gelijk: geen beter bestaan dan het soldatenleven! En bij de rijke disch met malsch versch vleesch, gebakken aardappeltjes, versche groenten en fruit in overvloed, vergeet je je boterham uit Semarang. Avondklok bestaat hier niet en als je dan eindelijk gelukkig en vermoeid tusschen die helderwitte en geurig-riekende lakens inschuift, dan denk je met een glimlach terug aan de innige minuten van het afscheid van je brunette, terwijl het sikkeltje van de maan boven je, je nu vriendelijk aanmoedigend toeknikt: „Toe maar, vooruit maar, nu mag het best!”

Even kijk je verstoord, als je gewekt wordt door een zachten tik op de deur, doch een volgend oogenblik zijn je slaperige oogen een en al belangstelling, want in de open deur van je slaapkamer staat alweer een frisch meisje met een helder wit schortje voor en als zilveren belletjes klinkt het in je ooren: „Goedenmorgen, een kopje thee en een beschuitje?”

Je slikt voorzichtig iets weg. Hemel-nog-aan-toe, wat een bediening! Zou dat nog twaalf dagen lang zoo gaan...?

En dan... En dan! Ja, dan krijg je een por in je rug van den een of ander onbehouwen sergeant van de week, die een ruw einde maakt aan je illusies, met zijn grommend: „Opstaan, vaandrig!” Woedend gluur je door de klamboe heen naar buiten en slaakt een verwensching. Een grauwe lucht en

stroomende regen. „Stik vent!” en je draait je weer om op je veldbed. Maar meteen komt je tot de werkelijkheid terug.

Verdomme ja, over een uur heb je weer eens een patrouille! Lekker weer zeg, geef mij maar den regentijd! Met een nijdig gezicht trek je je Tijgerpakje en je sluijschoenen aan. Je kaart, veldflesch, kompas, kijker en karabijn... klaar! En daar komen ook de jongens al, cigaret onverschillig in den mond, toornig kijkend naar de grauwe lucht en den stroomenden regen. Zal weer een modderballet worden!

Eenige aanwijzingen en daar gaat-ie dan maar weer! Sjak, sjak, je schoenen slurpen zich vast in de modder en in de sawahs ga je tot over de enkels door het bruinige water. En plotseling dicht bij de demarcatielijn, een paar sniperschoten. In dekking, een paar stooten met de bren en voorwaarts! „Weg vervloekelingen, ga op je eigen gebied en laat ons met rust! Als jullie er niet waren, dan... dan...!”

Hé... 'n schoone droom schiet je te binnen. Eiland van gelukzaligheid!

Terug in de tangsi, vermoeid, vloekend, door-en-door nat, onder het slijk! Je gooit je tiggervel uit, je anklets, schoenen... „Djongos...!” en een gediensstige schim heeft die natte, vieze spullen reeds weggehaald om ze schoon te maken en te drogen voor een volgende patrouille. En dan, als je aan tafel gaat zitten om je patrouille-verslag te maken, valt je oog op die leuke foto in dat Amerikaansche tijdschrift, waarin je gisteravond zat te bladeren. Een smalende glimlach trekt om je mond en je kijkt naar die vlotte Amerikaansche G.I., met aan iedere zijde twee leuke, knappe blondines. Dat is dus de aanleiding geweest van je zoete droom van vannacht.

„American, join the army and see the world!” staat eronder. Wel ja, wordt vrijwilliger en ga de wereld zien! Trek naar Semarang, waar je in het Oosten het prachtige bergdorp Siwalan vindt, heerlijk koel, met ruime Indische huizen, waar je 's avonds eens genoeglijk kunt rusten in een prieeltje met een Semarangsche schoone aan je zij. En het Hoogtepunt 13! De naam zegt het al; die hooge rotspunt waarheen je gebracht wordt met een tandradbaan-trammetje en bovenop een koel glaasje Tamarinde drinkt, ondertusschen genietend van het prachtige uitzicht.

Ken je niet de prachtige watervallen van het Oostenbandjir-kanaal of die leuke ingenoglijke heuvels bij de Gombel, waar je zoo gezellig kunt loopen keuvelen, vooral als je op patrouille bent? En herinner je je het kleine stadje Bringin in het Westen, waarheen je zoo'n prettige wandeling hebt, ook al moet je dan per ongeluk wel eens door een paar natte, moerassige sawah's, waar je ook heerlijk kunt rusten, vooral 's nachts, als je er bij toeval eens in hinderlaag moet liggen!

Vergeet dan ook niet ons zeestrand... de tambaks, wel is waar een klein beetje kwalijk riekend en ook een beetje te modderig om in te baden, maar overigens... ze hooren erbij, zoo echt knus!

Ja, dat Semarang toch, machtige stad! Die geweldige sightseeingcars, die je overal rondrijden...: „En ini, Toean-toean... is de Aloon-Aloon!” Tjonge, tjonge, wat mooi; zie je dien berg daar? Oh, en daar heb je die Orion-schouwburg ook! Wat wordt er vanavond gedraaid? Ja, ja: „Ch'un Shui Ch'ing Po”. Begrijp je dat niet? Och, interessant zeg! Zeker wel, er draait ook wel eens een normale film hoor, eentje die wij ook begripen. Nee maar!

„En ini... is Bodjong... met „Happy World”! Moet je eens kennis mee maken, zeg!”

Join the army and see the world!

Wat een leger, wat een leger! Nee, het spijt mij, Overste, maar geef mij toch maar mijn burgerbestaantje weer. Het moet nu — ik weet het — en daarom kunt u op mij rekenen, maarre... ik werp een laatsten droevigen blik op den jongen Amerikaan van het plaatje, maar vooral op zijn lieflijke gezellinnen en schuif dan het tijdschrift opzij.

Voor mij ligt een vel papier: „Patrouille-verslag... tijd uit...; tijd in...; afgelegde weg...; meldingen... Hoe vaak nog zoo'n rapport schrijven? Een jaar is nu voorbij... Zal er nog een volgen?

Maar het moet, overste, ik weet het en wij weten het allemaal! U kunt op ons rekenen... Ook het komende jaar!

B. G.

Voorlichting over de West

"Zooals U weet, hebben de Staten van Curaçao besloten tot oprichting van een voorlichtingsdienst Curaçao-Nederland vice-versa. Men schijnt zich op Curaçao af te vragen, te meer waar er ook gelden voor deze instelling zijn uitgetrokken, wanneer daarmede eens een begin wordt gemaakt. Doch toen ik hierover den perschef van het Departement van Overzeesche Gebiedsdeelen om inlichtingen vroeg, antwoorde hij mij, dat over dit geheele plan nog niets aan het Departement was vernomen en dat men daar op de uitwerking van het schema zit te wachten."

Aldus vertelde de heer Hendrik de Wit, hoofd van de afdeling West-Indische Voorlichting aan het Departement, mij, toen ik eens een gesprek met hem kwam voeren over allerlei voorlichtingsaangelegenheden, de West betreffende. Ziehier dus het antwoord op de in Curaçao zoo herhaaldelijk gestelde vraag, waarom men niets hoort over de voorgenomen oprichting van den Voorlichtingsdienst Curaçao—Nederland. Men wacht dus in Den Haag op bericht uit Curaçao en met name op een uiteenzetting, hoe men zich de functioneering voorstelt.

De heer De Wit heeft mij dus het een en ander verteld over zijn werk. De voorlichting omtrent West-Indië in Nederland, zoo zei hij, heeft niet de taak tot voorlichting te dienen omtrent Nederland ten gerieve van Curaçao, doch deze taak is wél deze voorlichting mogelijk te maken. Dit is nu wel veel moeilijker geworden, sinds de Staten van Curaçao zelf de gouvernementspersdienst te Willemstad, in ieder geval te vroeg hebben getopeerd. Nu wacht men dus op het stichtingsplan van den nieuwen Voorlichtingsdienst. In verband met de urgentie van dezen Voorlichtingsdienst in Curaçao is het evenwel niet onmogelijk, dat binnenkort een voorstel van de regering Curaçao zal bereiken, om zulk een dienst aldaar in te richten.

De voorlichting in Nederland omtrent West-Indië, zoo vertelt de heer De Wit mij, is tweeledig. Ten eerste heeft deze ten doel om het Nederlandsche volk kennis bij te brengen omtrent de West-Indische rijksteelen. Het Indisch Instituut zal cursussen gaan geven voor hen, die voornemens zijn zich in Suriname of Curaçao te gaan vestigen. Dit is een belangrijke aangelegenheid, die grondige voorbereiding vereischt. In de allereerste plaats moest een schema voor deze leergangen worden opgesteld. Dit is nu gereed gekomen. De heer De Wit heeft dit schema gemaakt en het der betreffende instantie voorgelegd. Een ander onderdeel van de voorlichting omtrent West-Indië in Nederland maakt gebruik van de mogelijkheid, die de radio biedt. Zoo zendt Hilversum een bepaalde rubriek uit, die den naam draagt: Het Rijk Overzee. Deze speciale uitzending vindt iederen dag plaats over Hilversum I en II, is in West-Indië niet te beluisteren en vindt in Nederland een dankbaar, zich steeds uitbreidend, gehoor. Ook voor deze uitzendingen wordt regelmatig het advies ingewonnen van de afdeling West-Indië van den Voorlichtingsdienst van het Departement van Overzeesche gebiedsdeelen. Onlangs werd een dezer uitzendingen, Curaçao betreffende, gewijd aan een vraaggesprek omtrent de wenschen, verlangens en gevoelens van jong Curaçao. Het waren de heer De Wit en de Curaçaosche student Willem van Eps, die dit gesprek voor de microfoon hebben gevoerd. Weer een ander onderdeel van de voorlichting omtrent West-Indië betreft het geven van informatie over

Javaansch dansmeisje in het Javanendorp Koeben Radjo, even buiten Paramaribo in Suriname.

particulieren en het terecht helpen van personen, waar het betreft Suriname en Curaçao. Sedert het bekend is geworden, dat de heer De Wit mede met dit doel op het Departement zetelt, neemt het aantal van hen, die zich om zulke informatie tot het Departement wenden, schier dag aan dag toe. Uiteraard is het onderwerp dezer informatie zeer verschillend. Handelsinlichtingen vormen er een belangrijk onderdeel van, doch ook op ieder ander gebied komt men om inlichtingen in te winnen. De heer De Wit organiseert ook lezingen, die niet alleen door hem, doch ook door hem aangezochte personen worden gehouden. Niet lang geleden sprak de heer De Wit in Den Helder over Curaçao voor een gehoor van niet minder dan 250 adellijken.

Weer een ander onderdeel is het verschaffen van inlichtingen aan vereenigingen en organisaties, die zich voor de West interesseeren. Met het Algemeen Nederlandsch Persbureau is er een hecht en vrijwel permanent contact. In deze materie ziet men een onderdeel van de andere zijde van de voorlichting: het mogelijk maken en bevorderen van de nieuwsvoorziening omtrent Nederland naar de West. De heer De Wit geeft zijn vakkundige adviezen ook aan directie en hoofdredactie van het A.N.P. En het laat zich aanzien, dat men binnen niet al te langen tijd in Curaçao en in Suriname resultaat van deze samenwerking zal bemerken. Er wordt bij het A.N.P. hard gewerkt in deze richting. Ik heb nog niet de vrijheid de details van deze toekomstige berichtgeving en de wijze, waarop zij zal geschieden, wereldkundig te maken, doch ik kan U wel verzekeren, dat, wanneer de plannen, die hieromtrent gekeesterd worden, werkelijkheid worden, men in de West ten eerste voldaan zal zijn. Ik vroeg den heer De Wit ook naar de mogelijkheid om het Curaçaosche nieuws vlugger, beter en vollediger naar Nederland te krijgen. Hij zei mij ronduit, dat aan de activiteit van de A.N.P.-Aneta-correspondenten, zoowel in Curaçao als in Suriname, nog wel een en ander ontbreekt.

„Men heeft er geen actieve correspondenten”, zei de heer De Wit ons, „en dat is toch iets, dat in eerste instantie het meest noodig moet worden geacht”. Er is nu, dank zij de hulp van den Gouverneur van Curaçao, verbetering gebracht in de toezending van de Curaçaosche pers naar het Departement van Overzeesche Gebiedsdeelen, in zooverre, dat de Curaçaosche kranten en periodieken thans per luchtpost het Plein bereiken, hetgeen een groote verbetering mag heeten, daar de afstand, die vroeger — in tijd gemeten — soms wel twee maanden bedroeg, thans tot enkele dagen is gereduceerd. Het zou wel goed zijn, wanneer een dusdanige snelle verzending ook zou kunnen worden bereikt ten aanzien van particuliere personen, die belangstelling hebben voor het nieuws en vooral voor de persbeschouwingen van Curaçao.

De heer De Wit vertelde mij, dat hij op het oogenblik bezig is een uitgebreid persoverzicht omtrent Suriname en Curaçao te verzorgen, welke persoverzicht dan het nieuws zal bevatten, dat hij daartoe uit de couranten put en dat vermoedelijk in een oplaag van enkele honderden exemplaren aan instellingen en particulieren vanwege het Departement zal worden toegezonden. Als typisch staaltje van de onvoldoende nieuwsvoorziening, zooals die op het oogenblik (niet) plaats heeft, noemt de heer De Wit mij het feit, dat van de grootsche plechtigheid van het vertrek der Amerikanen van Curaçao en Aruba, geen enkel woord het A.N.P.-bureau in Den Haag heeft bereikt, zoodat ook niets daarover in de Nederlandsche pers is verschenen,

hetgeen gezien de historische belangrijkheid van dit vertrek en van de merkwaardige periode, die het heeft afgesloten, wel zeer verwonderlijk en evenzeer betreuenswaardig mag heeten. Tenslotte vertelt de heer De Wit mij nog, dat ook de film en haar mogelijkheden om het moederland en de rijksdeelen in de West nader tot elkander te brengen, zijn professioneele aandacht heeft. De werkzaamheid van POLYGOON-PROFILTI, welke firma zulk een goed voorbeeld in deze heeft gegeven, is sterk door den heer De Wit gestimuleerd en men weet, hoe goed en snel de heeren, die daarvoor naar Curaçao zijn overgekomen, hebben gewerkt. De viering van de geboorte van Prinses Marijke werd op deze wijze slechts enkele dagen, nadat zij had plaats gehad, in de Nederlandsche bioscopen vertoond.

Bij het afscheid nemen vertelde de heer De Wit mij nog, dat de belangstelling voor de West in Nederland zienderoogen toeneemt, „al zijn wij nog lang niet waar wij wezen willen”. Voortdurend worden lezingen gehouden over beide rijksdeelen, men vraagt om foto's en lectuur en de weinige bureaux, die films hebben met Curaçao en Suriname als onderwerp, zijn wat deze films betreft, steeds uitverkocht.

Ik trok, nadat ik het gastvrije kantoor van den heer De Wit had verlaten, de conclusie, dat er hard gewerkt wordt aan de officieele voorlichting omtrent Curaçao en Suriname, en dat het „a hell of a job” is, om een materie, die zoo lang en zoo grondig is verwaarloosd, op te bouwen en aan haar steeds duidelijker wordende doel te doen beantwoorden. EL.

Herinneringen van een Indische doktersvrouw

II

De medische dienst is (was) in Indië prachtig geregeld. In elke afdelingshoofdplaats was een gouvernementsgeneesheer gevestigd, met een ressort, dat om die plaats heen lag en dat hij geregeld bezoeken moest. Op elk plaatsje, in haast elke dessah, was een mantri verpleger, die de loopende gevallen afdeed, wonden verbond en er voor verantwoordelijk was, dat ernstige gevallen tijdig werden doorgezonden. Hij zorgde ook, dat de gevallen, die de dokter moest nakijken, op de vaste polikliniekdagen ter plaatse aanwezig waren, hield lijsten aan, zorgde voor uitgekookt instrumentarium enz.

Grissee was maar een heel klein plaatsje; met de z.g. „staatsblaadjes” mee, telde het 20 Europeanen: de Assistent Resident, die ongetrouwd was; de controleur met zijn vrouw; mijn vader, die voorzitter van den Landraad was met zijn gezin, den ondervoorzitter met zijn vrouw, den griffier met zijn gezin, wij tweetjes, den havenmeester, den hoofdonderwijzer met zijn vrouw en een stuk of wat onderwijzers en onderwijzeressen. Voilà tout! Maar toch had Grissee zijn eigen gouvernementsarts, die de kleine plaatsjes in den omtrek af moest reizen. Daarvoor hadden wij onze Dodge dan ook broodnodig. Had je zelf geen auto dan moest het wel anders. Alles werd door het gouvernement in pacht gegeven. En zoo was er dan ook een Chinees, die „aangenomen had”, aan het gouvernement auto's te verhuren voor zijn ambtenaren ten bate van de dienstreizen. Maar uit elke „pacht” wordt natuurlijk de hoogst mogelijke winst geslagen, zoodat je eeuwig gezeur had met lekke banden, kapotte magneten en andere vervelendigheden. Dus bezat praktisch iedereen, die dienstreizen te maken had, een eigen auto en maakte alleen gebruik van den Chineeschen wagen, als het eigen vehikel dienst weigerde.

Dan kwam je daar in een klein gehuchtje; Njonja Dokter (dat was ik!) bleef in de auto zitten en keek toe. Mijn man zat onder een boom op de eereplaats; de mantri verpleger stond naast hem, raadpleegde zijn lijst en riep de namen af: „Pah Wiro” . . . „Pah Moen” . . . Onderwijl lichtte hij den Kandjeng Toewan Dokter vast in, wat de patiënt vermoedelijk had: framboesia (een ziekte, die zoo veelvuldig voorkomt in de tropen, dat zelfs iedere leek, die er veel mee in aanraking komt, die gemakkelijk herkent), of oogziekten, of „koorts” die niet wijken wou voor de reeds door hem toegediende chinine. Ook wel verwondingen, waar complicaties of sepsis bij gekomen waren en die hij niet meer alleen aan durfde.

En ze waren altijd zoo roerend dankbaar voor de hulp, die Javanen! Ze zijn bang voor Hollandsche dokters, omdat ze in hun primitieven geest meenen, dat een dokter alles maar opereert; doch kun je hen er eenmaal toe krijgen naar een dokter te gaan, dan zijn het uitstekende patiënten: in het geheel niet kleinzeurig, niet eigenwijs meedokterend, niet opstandig, niet vervelend. Alleen maar vertrouwend en dankbaar.

Was er een, waarmee mijn man bij poliklinische behandeling geen raad wist en die opgenomen moest worden, dan kostte dat wel meer overreding. Ver van huis, in een vreemde omgeving ziek liggen. . . er is heel wat toe noodig een Javaan daartoe te krijgen. En mijn man moest altijd plechtig beloven niet te „potong”-en (snijden). Dan had je nog de kans dat de patiënt niet op kwam dagen, maar dat lag veel aan het overredingsvermogen van den verpleger.

Wij hadden altijd wat dropjes of suikertjes bij ons voor de kinderen. En die vonden den Toewan Dokter heelemaal zoo'n gekke uitvinding nog niet; wilden zich best de gespannen buikjes laten bekloppen of de zieke oogjes indruppelen voor de zoete belooning er na.

Maar vrouwen er toe bewegen een baby in het ziekenhuis te krijgen, dat is ons nooit gelukt! Daarvoor staat de Javaan te dicht bij de natuur. Babies krijgen is een natuurlijk gebeuren, daar heb je geen onnatuurlijk ding als het ziekenhuis bij noodig!

Een van onze ressortplaatsen was Lamongan. Om daar te komen, moest je de Solorivier over, waar geen brug over lag. (Ik geloof, dat er later een gekomen is, maar in dien tijd — vóór 1920 — had men het na ettelijke vergeefsche pogingen opgegeven omdat de technische moeilijkheden te groot bleken). Toch moest je er over met je auto!

In Indië gaat men niet voor een kleinigheid op zijn. Er werd eenvoudig een vlot tegen den oever gelegd en de auto er op gereden. Nu ging dat bij hoog water vrij eenvoudig. Dan scheelde het vlot niet meer dan een centimeter of 25 met het niveau van den oever. Een paar planken en je reed er met wat voorzichtigheid kalm en gevaarloos op. Maar het was niet altijd hoog water en je kon het ook niet altijd zoo uitkienen, dat je dien plezierigen toestand mee had. Je kwam ook wel eens voor de rivier als het eb was en het water ongeveer 80 cm onder den oever lag. En daar een vlot nu eenmaal de onplezierige gewoonte heeft op het water te liggen, moest je dus met de auto, over twee smalle planken die 80 cm naar beneden laveeren, op een vlot, dat maar even breeder was dan de auto en niet zoo heel langer. Het was heelemaal niet prettig. Ik voelde altijd elk haartje op mijn hoofd prikken en ik ging altijd maar op mijn handen zitten om niet op een erg griezelig oogenblik mijn man bij den arm te grijpen; want die had werkelijk elke spier en elke zenuw van zijn armen en handen noodig en bovendien al zijn concentratie en kon geen armtrekkerijen of angstuïtingen hebben. Wij zijn er altijd goed afgekomen en iedereen die diezelfde dienstreis moest doen, kwam er goed af. Maar achteraf — en zeker, nu ik aangepast ben aan de Hollandsche volwaardigheid van voertuigen — verbaast me dat nog! Op den anderen oever kreeg je dan natuurlijk hetzelfde pretje naar boven, op de eerste versnelling, maar dat was lang niet zoo griezelig. We moesten dan een paar uur daar rond rijden en keerden dan terug. Meestal was het donker, als we de thuisreis aanvaardden. Maar o, als

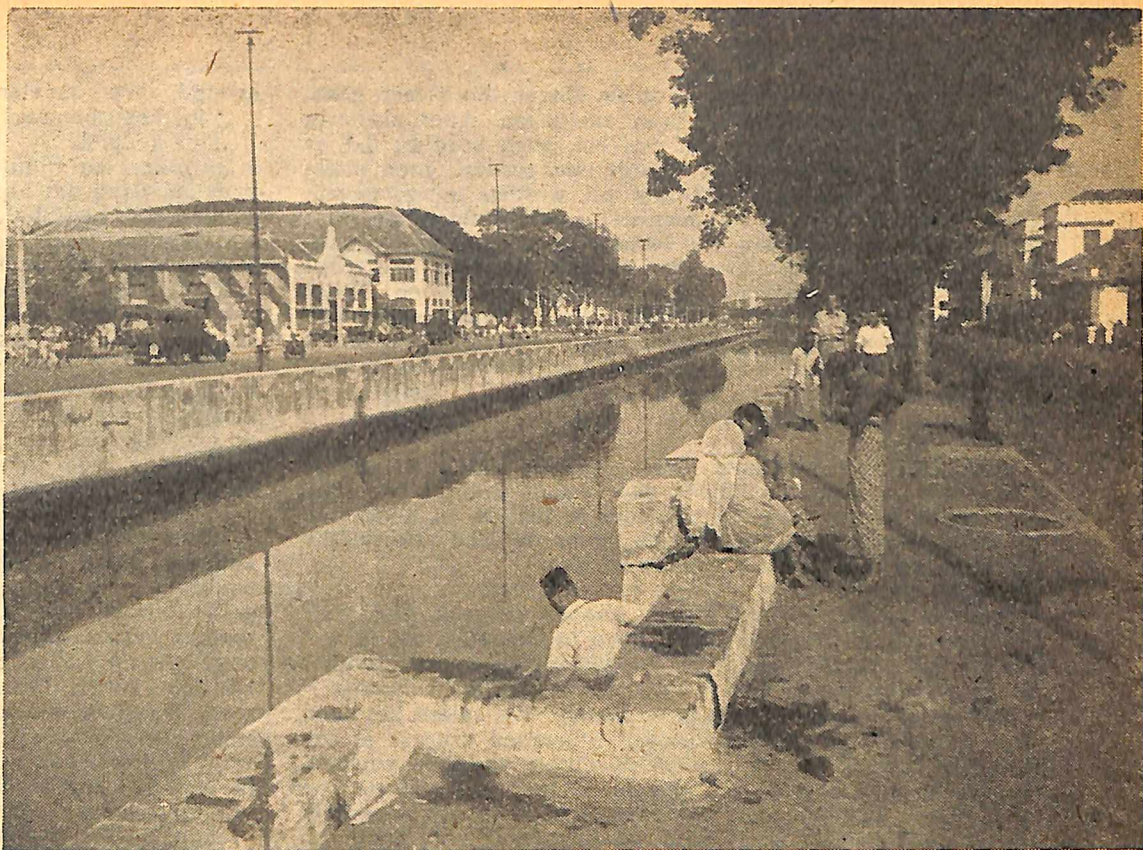
dan dat angstige oogenblik voorbij was en we bij oliepitjes en obors (flambouwen) veilig en wel weer op het vlot waren aangeland, hoe genoten wij dan van die overvaart over het stille water!

In sommige deelen van het jaar zijn de boomen aan de oevers overdekt met duizenden en duizenden vuurvliegjes en van ons donkere vlot uit gezien, was het één lichtende, stralende wereld van feestelijke kerstboomen. Maar van kerstboomen, zoo uitbundig, zoo glorieus van levend licht, dat je niets meer zeggen wou en alleen nog maar stilletjes kon zoeken naar de hand naast je.

Dikwijls zetten wij, als we eenmaal weer op den oever waren, de auto af en stapten uit om nog een oogenblik te kijken naar dat geheimzinnige, groenachtige lichten van die ontelbare levende lampjes — nu tegen het donkere water aan — die in hun rusteloos aan-uit, aan-uit toch nooit de sereniteit van den stillen avond braken. En dan maar weer naar huis.

Een keer hadden wij vergeten benzine bij te vullen. Daar stonden wij, op een weg, zoo eenzaam als de Drentsche hei, kilometers verwijderd van een kampong of een winkeltje; heelemaal alleen met ons kleine beidjes op de groote wereld, met onze Dodge, die zei: „als ik geen eten krijg, doe ik niets meer”. Mijn man wilde mij niet in de auto alleen laten zitten; maar nog evenmin mij er alleen op uit laten trekken langs den nachtelijken, donkeren weg, op zoek naar benzine. En om daar nu den heelen nacht in de auto te blijven zitten, was toch ook niet je dät! We waren wel is waar jong en een tropische nacht zal je niet doen huiveren van kou en onze Dodge (eerste model) was natuurlijk een onvolprezen juweel, maar we moesten toch erkennen, dat het niet bepaald een Pullman-car was.

Toch moesten wij een besluit nemen en na veel gedelibereer en nadat ik hem plechtig beloofd had me niet te zullen laten

Het stadsbeeld in Batavia is weer vrij normaal geworden. Langs het oude, vertrouwde Molenvliet staan weer dezelfde Inheemschen, die dezelfde wasch wasschen in hetzelfde niet geheel schoone water...

schaken, trok mijn man er op uit, gewapend met een leeg blik. Een jonge man verbeeldt zich natuurlijk toch altijd, dat zijn vrouw zonder zijn speciale hoede beslist wel geschaakt wordt. Hij was ten minste in abnormaal korten tijd terug. Ik had in die anderhalf uur geen kip gezien; maar het was dan ook aardedonker!

Gerustgesteld vulde hij onze gulzige Dodge bij en wij togen huiswaarts. Maar wij hebben nooit meer vergeten naar de benzinetank te kijken, voor wij uitreden.

J. F. CROES-VAN DELDEN.

Zondagochtend-Stemming

Menigeen, die bij het terugdenken aan Indië het liefst aan de koele ochtenduren denkt, zal met genoegen deze indrukken van een prillen totok lezen die, een paar maanden in Indië, in „IN” aldus zijn ervaring weergeeft:

Ik zit op mijn voorgalerij en sip mijn koffie. Zondagmorgen, 7 uur. Een versche Chesterfield verhoogt het genot.... Dit is een van de mooiste momenten, en, ik zou bijna zeggen: een van de tradities van de Indische dag. Zoo tot een uur of acht is het nog heerlijk koel, vooral wanneer het, als nu, 's nachts geregend heeft en de natuur nog frisch is. Later neemt dan de doorbrekende warmte het bevrijdende gevoel van de ochtendkoelte meestal weg. En dan kan een vrije Zondag wel eens hinderlijk worden, want hoe minder je uitvoert, des te meer last krijg je van de warmte. Het is nog stil in deze zijstraat. Uit de verte weerklinkt het gezoem van het verkeer rond het Koningsplein. Mijn straatje laten ze op het oogenblik echter nog met rust. Straatje is eigenlijk te veel gezegd. Straten zooals in Holland, heb je hier ook eigenlijk niet. Ik herinner me nog goed, hoe krampachtig ik bij m'n aankomst hier, als kersversche totok, in Batavia naar een centrum heb gezocht. Nog gisteravond toen ik langs het Koningsplein naar huis wandelde, hield een soldaat mij aan:

„Ik wou in 't Centrum wezen en nou hebben ze me hier afgezet. Kunt U me ook zeggen, hoe 'k er komen moet?”

Ik nu rasechte Bataviaan: „Dit is het Centrum!”

De goede soldaat keek mij aan met een blik, welsprekender dan de vele plastische neologismen die de kampsmentstaal voor het begrip verbazing biedt.

„Centrum? Maar d'r staan niet eens huizen!”

Nu was dit apert gelogen, want verschillende lichtjes wezen duidelijk aan, dat hier en daar achter muren werd geleefd. Maar inderdaad, voor iemand, die Amsterdam gewend is, is dit een soort van centrum, dat nergens naar lijkt. Het Konings-

plein is rondom bebouwd. Er staat een statig museum, een radio-studio, groote kantoorgebouwen en hotels, maar in de eerste plaats wordt zelden hooger dan één verdieping gebouwd, en in de tweede plaats wordt alles omgeven door een ruime tuin, zoodat het geheel meer lijkt op de villawijken in enkele onzer groote steden in Nederland, laten we zeggen, het Be-Noordenhout in Den Haag. Met de straten is het precies eender. Geen hooge flatcomplexen, geen kazernewoningen, geen geestdoodende rijen van als maar dezelfde gevels, drie, vier hoog, liefst met dezelfde deur tot ingang. Niets daarvan. Wanneer U in Batavia een straat binnen loopt, dan wandelt U langs een rij tuinen. En wat is plezieriger dan dat? 's Morgens vroeg al krijgt U de belofte mee van een mooie zonnige dag en al begint dat ook wel eens te vervelen en werkt die zon soms irriterend, het komt hier toch nooit voor dat we een week lang nauwkeurig de weerberichten moeten bestudeeren om uit te vinden of we wel een dagje uit kunnen gaan. In Holland kon je zoo echt chagrijnig opstaan met het vooruitzicht van een lange miezerige dag van grauw en kil weer; met een motregen, die overal doorheen ging. Compensatie zocht je dan, door je nog eens even lekker in je deken te rollen en vijf minuten extra te nemen voor het „wakker worden”. Het had z'n charmes, maar niet voor niets neemt iedereen zoo veel mogelijk z'n vakantie in de zomer en liet hij zich in de goede oude tijd voor de oorlog tegen regen verzekeren. Om dergelijke dingen maken we ons hier niet druk. Wij laten ons niet deprimeeren door eentonige huizencomplexen tegen een grijze lucht. Wij wandelen in zonnig weer, altijd langs groen. De tuinen staan vol met frissche bloemen, de bougainville, een boom van de omvang van een eik, bloeit in prachtig rood, de voorgalerijen, de openslaande ramen en deuren lokken. Dat is Indië. Open, vrij, uitnodigend. En zoo zit ik dan op m'n voorgalerijtje in een luie rieten stoel als goed Indischman te genieten van de

koelte en m'n koffie, wachtend op de dingen die komen gaan. Naast me komt al iemand even aanlopen. Alles plezierig informeel. Geen voordeur met een bel, geen bordjes, dat er tusschen twaalf en twee niet wordt opengedaan, geen ongevraagd drukwerk, dat beslist niet zal worden teruggegeven, geen vestibule, waar je op „meneer” moet wachten. Je stapt naar binnen en vindt dan wel iemand op een voorgalerij, die je verder helpt en zoo niet, dan loop je het huis om, roept „Spada!” en er verschijnt toch minstens een baboe. Toilet wordt er ook niet bepaald gemaakt. In de ochtendvroegte kun je meenigeen plezierig in pyama buiten zien zitten. En dat is dan dezelfde man, die in Holland een kwartier voor z'n spiegel stond om te kijken of z'n das wel goed zat. Zelf krijg ik nu ook bezoek, verleidelijk bezoek.

„Tabé, toean!”

Met een beetje krakende pikol komt hij voor m'n terrasje staan, knikt even in z'n knieën door om de draaglat waaraan de manden hangen van z'n schouder te lichten en hurkt dan bij z'n koopwaar neer, om me vervolgens met een vriendelijke glimlach een tros bananen voor te houden.

„Pisang, toean?”

Hm, ziet er niet gek uit. Pisang, ananas, zuurzak. Goei psychologen als het zijn, heeft hij meteen in de gaten, dat ik wel iets koopen wil. Hij spreidt z'n koopwaar wat overzichtelijker uit en probeert me de tros pisang in m'n handen te duwen.

Nee vader, zoo gauw trap ik er niet in. We zullen het eerst over de prijs eens moeten worden. Intusschen krijg ik al een uitvoerig verhaal over de goede kwaliteit van z'n vruchten. Het is een pisang radja, dat kan toean toch zoo wel zien en toean weet toch ook wel, dat pisang radja op het oogeblik bijna niet te krijgen is. Heerlijk op z'n gemak gaat hij er bij zitten, om zich uit te leven in zijn verhaal. Tempo en tijd zijn hier onbekende factoren. Heeft toean wel gemerkt hoe prachtig rijp z'n vruchten zijn. Vanmorgen pas geplukt. Toean moet maar eens aan de njonja vragen of hij niet altijd alleen maar goede vruchten verkoopt. En daarmee bewijst hij eens te meer z'n psychologisch raffinement, want de njonja is pas uit Holland en die heeft hij dus kennelijk al een paar keer voor veel te hooge prijzen vruchten afgezet. Wanneer de njonja er dus bij komt en een bod doet, dan kan de toean daar moeilijk onder gaan. Ik heb je in de gaten,

knaap! We moeten handelen voor de njonja komt!

„Wat kost die tros?”

„Tiga roepiah”.

Ja zeker! Drie gulden. Ik kijk verontwaardigd de andere kant op. Bang dat hij nu iets te ver is gegaan, annonceert hij onmiddellijk een „boleh tawar — U mag afdingen” en dan zijn we waar we wezen moeten, want dat is de heele aardigheid. Hoe lang de transactie duurt is van geen belang, maar het moet gebeuren met een loven en bieden over en weer. Als je zoo drie gulden op tafel gelegd zou hebben, dan had hij natuurlijk een goeie dag gehad, maar hij was stellig ontevreden weggewandeld, want dat is geen manier van handeldrijven. Je moet je tenslotte aan de tradities houden en ook deze koopman heeft z'n trots. Ik krijg wederom een uitvoerig verhaal, waarbij hij tusschen de bedrijven door informeert of ik soms een cigaret voor hem heb. Nu, die cigaret kan hij krijgen; misschien maakt dat de koop eenvoudiger. Hij lacht.

„Satoe roepiah”.

Nu is hij verontwaardigd. Z'n heele Oostersche welsprekendheid komt er aan te pas, met als climax, dat hij beslist bankroet gaat, wanneer hij me deze mooie tros voor een dergelijk bedrag zou leveren. Eén gulden! Hij blijft bij „Doea roepiah betoel”. Twee gulden en niet meer. We zullen het dus ongeveer op 1.50 nóg eens moeten worden. Ik waag 1.10. Hij 1.50, nu „betoel, betoel”. Ja, de „betoels” van jou die kennen we. 1.25. „Baik, toean” en daar heb ik dus vrij onverwacht de tros voor 1 gulden 25. Natuurlijk is hij nog niet uitgehandeld, want hij heeft ook nog ananas en zuurzak te verkopen, maar ik vind het zoo mooi voor vandaag. Keurig pakt hij dus z'n vruchten weer in, schikt zorgvuldig de pisangbladen recht, vraagt nog om een vuurtje voor z'n cigaret en stapt dan dampend het erf af om aan een volgend huis z'n geluk te gaan beproeven. „Tabé, toean!” „Tabé”.

Ik loop naar achteren met m'n buit en biedt hem met een royaal gebaar aan m'n vrouw aan. „Heb een paar pisangs voor je gekocht”. Ze bekijkt de gele vruchten met een critische blik.

„Hoeveel heb je er voor betaald?” Altijd moeten ze in zulke dingen alles precies weten, die vrouwen.

„Een vijftientig”.

„Een vijftientig? Gut, ik heb ze gisteren op de pasar voor een gulden gekregen!”

**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.**

Hoofdkantoor: Amsterdam - Kantoren in binnen- en buitenland

**ALLE BANK-, EFFECTEN-
EN ASSURANTIEZAKEN**

INDISCH RESTAURANT

„Ardjoena”

Groot Hertoginnelaan 68,
Den Haag, Telef. 391332

**Dagelijks
Rijsttafel** vanaf 12 uur

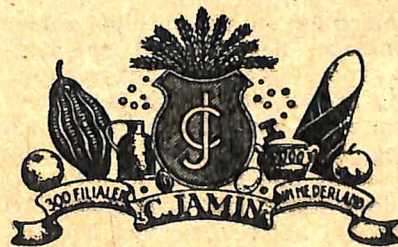
RESERVEERT TIJDIG UW TAFEL

Voor
speciaal **Indische Rijsttafel**

Café-Restaurant „WEST-END”

Telefoon 84817 AMSTERDAM, Overtoom 87
81576
86075

Aanbevelend: W. Planje

Oost West - Thuis Best

met *C. Jamin* 't allerbest!

Indisch
Restaurant

„Waroong Djawa”

Lange Houtstraat 4, Telefoon 113466

's-GRAVENHAGE

Oost - West

**KOLEN
KEMELING**

ZIJN 'T BEST

Laan van Meerdervoort 382, Tel. 333243
Anth. Heinsiusstraat 36, Telefoon 550811
Ruychaverstraat 1, Telefoon 554775

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyrmontkade 2B
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

MIDDENSTANDSDIPLOMA. 52 eenvoudige, glasheldere schriftelijke lessen. Uitv. correctie van huiswerk. Eigen tentamens. Universitair gevormde cursusleiders. Bij niet slagen geld terug. Cursusgeld contant f 70.— of f 6.50 per 4 lessen. Wacht niet. Meldt U onmiddellijk aan, dan kunt U in Maart 1947 nog examen doen.

Garage-monteur
(Bovag elschen)
Motorrijwiel-techniek
voor iedereen motorrijder
Hoogere Alg. Ontwikkeling
2 j. 104 lessen, 13 vakken
Muziekgeschiedenis
10 fraaie lessen
Relaties maken
nieuwe Amerikaanse
cursus, 10 lessen

Sexuologie
wetenschappelijke cursus o.l.v. arts. Alleen voor volwassenen.
10 lesdictaten

Beleefdheidsleer
onze succes-cursus
10 lessen. f 10.—

Gelaatsverzorging
de cursus voor iedere vrouw

Nationale Volks Universiteit - Haagsche Onderwijs Instellingen
Willem de Zwijgerlaan 38, Den Haag. **VRAAGT PROSPECTUS**

Golfcarton en Papierwarenfabriek N.V.

Nijverheidstraat 39 - 49, Rotterdam
Telefoon 72714 (2 lijnen)

**DE BRON
VAN PAKPAPIER
EN GOLFCARTON**

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

**WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR**

**ER IS
MAAR
EÉN**

Telefoon
2 nummers
33.38.69
33.79.26

Klokken-Dokter

in Den Haag, RUYSDAELSTRAAT 72-129
met de *grootste reparatie-inrichting*
op het gebied van antieke klokken

zoals: staande klokken met en zonder speelwerk, Engelsche tafelklokken met maan en datum, Friesche klokken, stoel- en staartklokken met en zonder maan en datum, sloopjes enz.

Met de meest moderne uurwerken het aangewezen adres
ALLE ONDERDEELN VOORRADIG

Unox

fijnste
vleeschwaren

UAI 0565

Engageert voor Uw Voorstellingen, Feesten, Partijen, het

„Musica Cabaret” van „MARTIN RIJKEN”
Uitsluitend prominente Ned. artisten en musici
Verstrekt U vrijblijvend alle gewenschte inlichtingen

MARTIN RIJKEN

Artist en Ondernemer, Nieuwe Binnenweg 346 b
ROTTERDAM (West) Telefoon 30126 (K 1800)

Programma's in iedere prijs en genre

J. & K. SMIT'S | Scheepswerven
KINDERDIJK | Machinefabrieken

Baggermaterieel

Goud- en Tinmolens

Zeesleepboten

Vracht- en Passagiersschepen

Stoommachines

Scheeps- en Landketels

SMIT-M. A. N.

DIESELMOTOREN

Rotterdamsche Bankvereniging

*Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betalingsverkeer*

210 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

„Snatager” Bureau voor
Recherche en Informatie
's-Gravenhage

**INFORMATIES EN NASPORINGEN
OP ELK GEBIED**

Stationsweg 133c, Telefoon 116510—110565

Bij Uw bezoek
aan Rotterdam

„L' Ambassadeur”

ROCHUSSENSTRAAT 112

Cor van Eck

Stichting Indische Documenten